

Bíró Béla: VÉGES VÉGTELEN

Fríg Kiadó, Budapest, 2002, 415 o.

Helyes-e, ha egy filozófiai könyvről, egy ismert esszéíró és publicista művéről egy fizikus ír véleményt? Általában lehet, hogy helyteleníthető, de ebben az esetben, amikor a mű alcíme *a körkörösség fizikája és „metafizikája”*, továbbá amikor az egész tárgyalás át meg át van szöve hivatkozásokkal a modern fizika, a terjedelmes függelék (*Fantasztikus természet*) pedig tele van képletekkel és számításokkal, bizonyára meg lehet indokolni egy ilyen „kísérletet”.

A könyv hat fejezete közül az első a *Modernitás dilemmái* címet viseli, majd sorban következnek a *Forma és konvenció*, *Az idő konvenciói*, *Az idő „füzisz”-e*, *Az idő geometriája*, *Idő és elbeszélés* és végül az említett *Függelék*.

Az első benyomás a könyv olvasása során a szinte hihetetlenül gazdag irodalmi tájékozottság, ami a megfelelő irodalmat illeti, kezdve a filozófusoktól (és ezek között éppen úgy jelen vannak az ókoriak, mint a posztmodernek) a szépirodalom és a természettudomány képviselőiig.

Mindenesetre nagy várakozással kezd hozzá az ember az olvasáshoz, és valóban, „a modernitás dilemmáiról” nem egy elgondolkotató megállapítást talál az olvasó. Ilyeneket például: *„A modernitás legmeghökkenőbb paradoxona, hogy a modern ember, aki minden energiáját önmaga megfigyelésére, másokhoz és önmagához való viszonyának, érzéseinek és érzelmeinek (szinte már rögeszmés) vizsgálatába öli, mind kevésbé képes tisztába jönni önmagával.”* (19. o.) Bár már ebben a fejezetben is olvashatunk tévedéseket – vagy legalább is a természettudományos szemlélet félreértését. Ezt írja például a 33. oldalon: *„Az, ahogyan az úgynevezett egzakt tudományok hívei saját – tapasztalat által úgymond igazolt – pillanatnyi tudásukat abszolút érvényességűnek, fogalmaikat a valóság teljes értékű és örökre szóló leírásának vélik, ellentmond annak a józanságnak és kételynek, melyre tudásunkat – deklaráltan – alapozzák.”* Ezzel szemben – jól ismeretes – a természettudományos valóságmegközelítés nem ismer abszolút igazságokat, állandóan korrigálja önmagát, és nyílt az új felé. Ezt mutatja egész története is. Tovább olvasva a könyvet, az ember igazán nem tud mit kezdeni a következő és ehhez hasonló állításokkal: *„A modern fizika – egyelőre a fizikusok által is csak félig vagy félig se értett – felismeréseiben mintha a történelem előtti ember meghökkenítő mélységéig hatolt mitikus kultúrája köszönné vissza.”* (106. o.)

Ahogy haladunk előre a könyv olvasásával, az egyre érthetlenebbé és – bocsánat a kifejezésért – zavarosabbá válik. *„Nem lehetetlen, hogy Világunk az expanzió csúcspontján egybecsúszik az ellenkező irányban expandáló Antivilággal, s a (feltehetőleg galaxiscentrumokban bekövetkező) »kollózió« folyamatában megsemmisül.”* (186. o.) *„Az elektromágnességet ... antivilági, a gravitációt evilági jelenségnek érzékeljük. Ennek megfelelően az elektromág-*

neses hullám mindig kifelé terjed és kifelé hat, a gravitációs vonzás mindig befelé.” (192. o.) *„Mert, ha a gravitációs hullámok az elektromágneses hullámok antihullámai (márpedig e feltevés – a reciprokl világok elméletének helyessége esetén – megkerülhetetlen), azoknak – a múltból érkező elektromágneses hullámokkal ellentétben – tényleg a jövőből kell érkezniük.”* (195. o.)

A fentebb már említett, meglehetősen terjedelmes Függelék (közel 100 oldal) azután valósággal „feje tetejére állított” Sokal-kísérletnek tekinthető. A könyvnek ez a része ugyanis tele van képletekkel, számokkal és számításokkal. A szerző végzi a számtani műveleteket, osztja és szorozza a mennyiségeket – amelyeknek semmi közük egymáshoz –, és hozza ki a legképtelenebb következtetéseket. *„A részecskék nemcsak a teljes Univerzumot zárják magukba, de lényegileg azonosak is a teljes Univerzummal.”* (279. o.) *„A töltések a négydimenziós (egészében antivilági tömegektől eltérően ötdimenziós (részben evilági, részben antivilági) entitások, reciprokl módosulásaik ezért (ötdimenziós értelemben) kompenzálják egymást. (Az egységnyi töltések maguk is ellentétes előjelű $2/3$ -os és $1/3$ -os törtöltések összegei gyanánt jöttek létre.) Az elektron és a proton töltése is azért azonos, mert világunkból »nézve« a dominánsan antivilági komponensekre épülő (s a dominánsan evilági proton reciproklaként értelmezendő) elektron módosulásai reciproklban érvényesülnek, s így a protonéval válnak azonosná (kettős tagadás!).”* (340. o.) *„A teljes c kerek értéke (c_r) pedig, mint fentebb láttuk, valóban $1 \cdot 10^{10}$, ennek alapján: $c_r = 1 \cdot 10^{40}$.”* *„Ez az érték mint az Univerzum sugarának (10^{25} m) és a proton úgynevezett Compton-hullámhosszának (10^{-15} m), illetve az Univerzum életkorának (10^{17} s) és az instabil részecskék élettartamának (10^{-23} s) aránya, azaz a fizikai világban elképzelhető legnagyobb és legkisebb kiterjedés, illetve a legrövidebb és leghosszabb időtartam hányadosa, a fizikusok előtt eddig is közsímet volt. S az is evidens, hogy mindkét arány a mértékegység definícióktól független dimenzió nélküli szám.”* (350. o.)

Elismerve a szerző széles körű tájékozottságát, nem mindennapi olvasottságát nemcsak a filozófiai, de a modern természettudományi irodalomban is, mégis azt kell megállapítanunk, hogy ez a Sokal-kísérlethez hasonlítható kísérlet nem sikerült. A Sokal nevű elméleti fizikus ugyanis elsajátítva a „posztmodern társadalomtudomány” terminológiáját, ezt használva tulajdonképpen egy zagyaságot írt össze és ezt a „tanulmányt” a modern társadalomtudósok közössége elfogadta. A jelen szerző a modern természettudomány számos képletét, fogalmát használva számításokat produkált, nem valószínű azonban, hogy mindez a természettudósok közül akárcsak egyet is megtéveszthetne.

Berényi Dénes